

NGƯỜI KHÁCH LẠ

LS. TRẦN VĂN TUYÊN

Tặng những con người Cách Mạng Việt Nam

Đêm nay là đêm trước ngày Quốc-khánh.

Điện vẫn thiếu nhưng đèn thành phố vẫn sáng rực.

Gạo vẫn đắt, nhưng các quán ăn vẫn đầy nhóc; đồ ăn vẫn ê hề; các bar, dancing vẫn tung bừng; rượu huyết ky, sâm banh vẫn lênh láng...

Trong đêm tối thôn quê, các chiến sĩ, thường dân, vẫn ngã gục trước bom đạn cuộc nội chiến, nhưng đường phố vẫn rộn rã những tiếng cười, nghênh ngang những bộ mặt nhờn nhờn, đắc chí hay “mặc kệ”...

Giữa ồn ào của đô thành, tôi cố kiếm một chỗ ngồi yên tĩnh để nghỉ chân và để “hoàn hồn”.

Tôi tới vườn Diên-hồng, ngồi trên một ghé đá.

Đây với kia, chỉ cách một đoạn đường rất ngắn, mà là hai thế giới riêng khác.

Tiếng âm ã vang xa như tận đâu đâu. Mấy nhánh liễu phát phơ, rung rinh trước gió. Một chiếc đò nhẹ lướt trên nước sông đen theo nhịp một mái chèo cầm.

Không gian hình như khác.

Thời gian hình như khác.

Tâm tư con người cũng hình như bị lôi kéo vào một thế giới khác lạ.

Tôi giật mình, cảm thấy có người ngồi ngay bên cạnh.

Có lẽ tôi mãi vẫn vợ mà không để ý.

Tôi nhìn khách.

Người không tuổi. Bảo là trẻ cũng được. Bảo là già cũng không sai.

Khó nói khách là người Âu, người Á hay người Phi, vì mặt răn rỏi như gỗ mun, vóc lớn như người Âu, nhưng vẻ mặt lại trầm lặng như một người Á.

Mắt sáng ngời, khách lên tiếng trước, giọng sang sảng, đồng dục, tự nhiên:

- Chào anh!

Tôi đứng lên, đáp lễ, nhìn kỹ khách.

Vẻ mặt khách, tiếng khách nói, phảng phất quen quen.

Gặp ở đâu ta? ở Thượng-hải? ở Nam-kinh? ở Quảng-châu? ở Vọng-các? ở Paris? ở Londres? ở Rome? ở Genève? ở Le Caire? ở Tunis?

Trên hết, một cảm giác sâu sắc: linh tính tôi nhận thấy khách là người đáng kính.

- Xin lỗi anh, anh ở Saigon hay là một khách lạ ở phương nào tới?

Khách ngần ngừ:

- Tôi không phải là người lạ mà là người lạ; lạ đối với Saigon, lạ bất cứ đối với nơi nào...

- Xin lỗi anh, nay câu “bốn bề một nhà” là một sự thực. Sao anh còn có thể coi mình là người xa lạ bất cứ nơi đâu?

Khách mỉm cười, chua xót:

- Anh nói sao?

“Bốn bề là một nhà” ư?

Nhưng sao nhân loại chia rẽ nhau, chửi rủa nhau, đánh giết nhau?

Anh quên ư? Ngay ở đất nước này, người ta đang đánh giết nhau vì những cái gọi là “lý tưởng”!

Tôi đã đi khắp bốn phương. Tôi đã ở đây hai năm.

Nhưng tôi vẫn thấy mình là người khách lạ, cô khổ, bơ vơ...

Tôi nghĩ làm khách là người thất nghiệp, lỗ độ...

- Tôi có thể giúp đỡ được bạn chăng? Tôi không giàu, nhưng xin bạn đừng vì khách khí...

Khách gượng cười, nụ cười tàn héo ngay trên môi:

- Cám ơn bạn. Tôi không những cần một người giúp tôi, mà cần tất cả mọi người giúp tôi! Tôi không cần tiền, tôi không cần gạo, tôi không cần nhà. Nhưng tôi cần mọi người giúp tôi về đủ mọi mặt, vật chất, tinh thần...

- Nỗi bơ vơ cô khổ của bạn nhường bao mà lại nói vậy! Nếu bạn cần một chỗ nương thân, tôi có thể kiếm giúp bạn một nơi tạm trú.

- Tôi đã đi khắp các nơi quán trọ; đã ở nhiều lâu đài, dinh thự cũng như nhà tranh, chòi lá, ngục tối, trại giam. Tôi đã trải khắp các vùng đồng bằng rừng núi, bung biên, ở Âu, ở Á, ở Phi, ở Mỹ...

Tôi tới đâu, ai cũng tung bưng đón rước. Nhưng người ta chỉ tung bưng đón rước được buổi ban đầu. Không ai dám chứa tôi lâu, nên tôi không có chốn dung thân, không có nơi gieo ý, không có đất xây dựng. Tôi không đòi ăn. Tôi đòi người ta nghe tôi, nghe lẽ phải. Tôi không tuyệt vọng, tôi chỉ thất vọng. Tôi không mệt, không cần chỗ nghỉ ngơi; tôi muốn có một căn cứ làm việc, sáng tác và xây dựng một tương lai yên vui cho mọi người...

Tôi lặng yên nghe. Rồi tự nhủ thầm:

“Người sao quái lạ! Nói khôn mà hình như điên.”

Khách như đoán được ý tôi:

- Tôi điên thực bạn ạ. Nhưng con người dù điên cũng còn cảm thấy bơ vơ. Vì lòng con người trống rỗng!

Tôi ngó ý mời khách về nhà chơi. Khách đáp:

- Tôi đã đến nhà bạn rồi. Tôi đã đến nhà tất cả mọi người như bạn rồi. Tôi đã đến mấy chục lần, mấy trăm lần. Nhưng chuyện chỉ là chuyện suông. Câu chuyện trà dư tửu hậu nào có ích gì cho ai?

Đến nữa mà chi!

Tôi chắc khách là người điên thực. Tôi rùng mình. Sương đêm lạnh? Lo sợ mình ngồi với người điên?

Tôi lại nhắc lời mời khách về nhà chơi.

Khách cười gằn:

- Nếu bạn biết tôi là ai chắc bạn chẳng mời tôi nữa?

- Vậy khách là ai?

Khách lên giọng chua chát, nhưng lời nói rào rạt như sóng bể:

- Tôi là Cách Mạng đây!

Tôi tới đây để đập đổ những thể chế lỗi thời; đập tan những xã hội thối nát, tiêu diệt những tinh thần lạc hậu để rồi xây dựng những thể chế tiên bộ, những xã hội công bằng trong đó người người được sống trong yên vui, sáng khoái vì vật chất, tinh thần.

Tôi đã mang hoang tàn, tang tóc tới khắp nơi, nhưng mục đích tôi theo đuổi không phải là hoang tàn tang tóc mà là xây dựng trên hoang tàn tang tóc cần thiết đó, một kiến trúc nhân quần nguy nga hợp lý, hợp nguyện vọng, ao ước của quần chúng, và phải là đám quần chúng nghèo nàn, dốt nát, bị đè nén, bị bóc lột!

Nhưng người ta chỉ để cho tôi phá hoại, giết chóc gây tang tóc hoang tàn. Không ai để cho tôi xây nhà “công bằng”, trồng cây “yên vui” trên hoang tàn, tang tóc.

Sở dĩ như vậy, chỉ là vì lòng người xấu xa, ích kỷ. Và...

Xấu xa ích kỷ chỉ có thể nảy nở trưởng thành được trong hoang tàn, tang tóc mà thôi!

Giọng khách cương quyết, nhưng mấy giọt lệ long lanh trong khoé mắt, làm dịu hẳn vẻ cứng rắn, bạo tàn của khuôn mặt dày dặn phong sương.

*

Lặng lặng, chúng tôi đứng lên ra khỏi khu vườn.

Một ánh sáng chói lòa. Tôi giật mình ngẩng đầu nhìn, tưởng lựu đạn hay plát-tích nổ.

Bên cạnh tôi, một đám khói trắng bùng lên.

Tôi nhìn khách. Không thấy khách.

Cũng không phải là lựu đạn hay plát-tích. Cũng không phải pháo bông ăn mừng Cách Mạng thành công.

Ngẩn ngơ, tôi thủng thủng bước đi.

Mình cảm thấy lòng mình cũng bơ vơ, cô khổ; không có nơi dung thân, không có nơi reo ý, không có nơi xây dựng!

Mình cảm thấy lòng mình cũng buồn thương mênh mang. Như khách, tôi cũng nhận con người mới chỉ thấy hoang tàn, tang tóc của Cách Mạng mà chưa được thấy phần sáng tạo xây dựng của Cách Mạng.

Tiếng khách vẫn còn văng vẳng;

Tôi chưa mệt. Tôi không tuyệt vọng. Tôi không cần nghỉ... Tôi chỉ muốn xây dựng...

*

Và ngày ngày, mỗi buổi chiều, tôi tới vườn Diên-hồng ngồi đợi khách.

Nhưng Cách Mạng! Anh còn đây hay đã đi đâu?

30-10-1965